Muu mr
30 IX 70

EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET
12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöier
Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS. Stockholmis
sissekäik, Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46
Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650
Tellimishinnad:
Aasta .... kr. 155:—
Termin (4 kuud) ...... kr. 56:—
Kuu .... kr. 15:—
Kuulutusehind 75 ööri mm.
Ärikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren
Upplaga C
Neljapäeval, 24. septembril 1970
Nr 221 (3505)

Alexejev-Sorini poolt esitatud programm arvustab Kremli

Memorandumile, mille Sahharov saatis 19. märtsil 1970 Kremli troikale, järgnes vähe hilje mAlexejev-Sorini "Leningradi programm". Selle avaldasid S. Sorin, elukutselt pedagoog, ja ins. N. Alexejev Nõukogude Liidu põrandaaluses bülletääinis "Samisdat". Kokkuvõtte sellest programmist esitas vabale maailmale Bernis ilmuv Shveitsi päevaleht "Der Bund".

Selgub, et mitte ainult Sahharov, vaid ka Sorin ja Alexejev kõnelevad kriisist nõukogude süsteemis. Selle kriisi põhjustavat need vastuolud, mis esinevad järeleandmatu painduma tu süsteemi ja teaduslik-tehnilise arengu dünaamika vahel, sest süsteem ei võimalda mujal esineva tehnoloogilise edu ja selle praktiliste tulemuste rakendamist Nõukogude Liidus.

Sellest sõltuvana esinebki nõukogude teaduses ja majanduses üha suurenev mahajäämus kapitalistlikest maadest, eriti USA-st. Selle väite tõestamiseks esitavad "leningradi programmi" autorid hulga näiteid.

Aastal 1965 avaldati kavad majanduse reformiks. Kuid üsna varsti uinutati see aktiivsus, mis järsku tekkis, ning alustati endise olukorra taastamist, sest kardeti, et majanduslikule elevusele lisandub ka poliitiline elevus.

Uinutamise tulemused on igati hävitavad. Näiteks ei raisata kuskil mujal maailmas rahvamajanduslikke varasid niisuguseI viisil kui Nõukogude Liidus. See puudutab mitte ainult rahvast tervikuna, vaid igat kodanikku, kes peavad tooma sellele väärmajandusele tohutul määral ohvreid.

Kõige selle tulemusena seisab Nõukogude Liit oma elatustasemelt maailmas 27. kohal. Sellele väärmajandusele lisandub veel vene kultuuri hävitamine ning vaba vaimu aheldamine tsensuuri ja salateenistuse poolt. Nii puuduvad siis ka Nõukogude Liidu rahvastel, võrreldes teiste rahvastega, tuleviku väljavaated, sest tänapäeval on edu võimalik ainult vabaduses.

Sorin ja Alexejev näitavad, et samal ajal, et kui kergetööstuses ja põllumajanduses esineb krooniline majajäämus, kulutatakse suurem osa sotsiaalproduktist relvastumiseks. See on ohtlik poliitika. Eriti selle tõttu, et kaitseministeeriumi eelarve on ainult üks osa tõelikest militaar-kuludest.

Partei keskkomitee militaar-osakonnale allub kaitseministeeriumi kõrval veel rohke hulk eriasutusi. Näiteks nukleaartööstus (ministeerium erimasinate ehitamiseks), raketitööstus (üldine masinaehituse ministeerium), elektroonikatööstus jne. Sama on kehtiv ka teaduslikus sektoris. Üldse esineb kogu Nõukogude Liidu ulatuses salajaste ettevõtete ja instituutide võrk.

Nende aadressiks on ainult postkasti number. Kõik see võimaldab sõjatööstuse suuruse varjamise nii oma rahva kui ka maailma avaliku arvamise eest.

Alexejev ja Sorin küsivad: "Kuidas kõik see on üldse võimalik?" Oma vastuses nad rõhutavad, et sõjatööstusele allub kogu Nõukogude Liidu tööstus ja et "ainult meie" ühiskondlik süsteem võimaldab juhtkonnal ka rahu ajal — aastakümnete jooksul — rahva allutamise sõjaohu hirmule."

Sellele nad lisavad, et "kõike seda levitatakse sellest hoolimata, et meie juhid teavad, et meid keegi ei saa ründama, sest aatomrelvade ajastul ja nii suure territooriumi vastu, na-

Järg. lhk. 2.

A. Ilvese tarbekunst ja keraamilised figuurid

Ükski prohvet pole kuulus omal kodumaal. See lause mugandub mõneti ka Arnold Ilvese kohta. Mehe kohta, kes on suurema osa oma senisest elust pühendanud eesti omakultuurilisele tegevusele. Seda nii vabal kodumaal kui ka paguluses. Eriti viimase viie aasta jooksul on ta intensiivselt rakendunud käsitöhe, mida vermendab tubev eestiline omapära ja kunstiline leidlikkus ning töötlus. Arnold Ilves elab Eskilstuna Fröslunda linnaosas. Kui ta möödunud aasta novembris sai 60-aastaseks, osutas Eskilstuna ajakirjandus tema loomingule üsna rohkesti tähelepanu, avaldades pilte ja kirjutusi.

Nõnda sai Arnold Ilves oma kunstkäsitöö-looming uga rootslaste keskel rohkem tuntuks kui kaasmaalaste hulgas. Tagajärjeks oli huvi tema tööde vastu ostu seisukohalt. Sellega ei ole ta aga seni nõustunud. Tõenäoliikult seetõttu, et lähemas tulevikus seisab ees näituse korraldamine Eskilstunas.

Arnold Ilves jutustab, et noore rahvatantsijana väljendanud ta a. 1929 Kehra Rahvaülikoolis läbituntud lause: "Omakultuur on suurim rahvuslik ehe". Selles veendumuses jätkas ta hiljem rahvatantsulise tegevuse organiseerimist ÜENÜ Tallinna Osakonnas, kus tal oma lähemate kaastöölistega õnnestus rahvatantsuklubisse koondade üle paarisaja noore.

Ta hoolitses ka selle eest, et enamik tantsijaid omas rahvariided. Okupatsiooni-aastail oli ta üks Tallinna Rahvakunsti Kolde asutajaid ja selle üldjuht. Õigupoolest oli see kommunistide poolt likvideeritud ÜENÜTO rahvatantsuklubi reorganiseerimine.

Arnold Ilvese huvi ei piirdunud kodumaal üksnes rahvatantsu viljelemisega. Tema vaimne amplituud oli sootuks avaram. Ta kogus näiteks kujutavkunsti, kusjuures Kristjan Raua tööd domineerisid, tänu sellele, et isiklik vahekord Rauaga oli väga soe. Tal oli m.h. Paul Puurmani viimaseid töid kunstniku vaimuhaiglas viibimise perioodist Saaremaal. Kunsti kogumist on ta harrastanud ka Rootsis. Tema korteri seintel on rohkesti Olev Mikiveri töid, kuid on ka J. Nõmmiku j.t. loomingut. Arnold Ilves on varem harrastanud ka sõnakunsti. On kirjutanud näidendeid ja luuletanud värsse. Aga kõik see on toimunud hobi raamides. Nüüd on siiski kunstkäsitöö viljelemine võetud tõsisemalt käsile. Aga seegi on olnud hobi. Viljeleja ei taha oma tegevust siduda kunsti-mõistega.

— Sellega oleks nagu liiga palju üteldud, väidab ta. Mind on kehutanud töötama huvi käsitöö vastu, mille olen omandanud "pärivuse" teel. Põlvenen ju käsitöödliste põlvkondadest. Esiisad olid sepad. Isa oli sepp, kes tegi ka vikateid ja sirpe. Vennad on tislerid ja teatridekoraatorid,

— Ise ma alustasin kodukaunistamise ja käsitööga. Algas see sellega, et tellisin kahelt sõber-kunstnikult Tallinna-vaiba kavandid. Aga need ei osutunud mulle vastuvõetavaks. Siis proovisin ise. Hiljem läksin n.ü. hobikeraamika-kursusele, et proovida saviga mängimist. Olin ju kunagi karjapoisina porikooki teinud ja nüüd passis jälle selleIaadne töö. Ja, ennäe, nõnda jäingi kättpidi savisse kinni. Ning nüüd on ka mu toonane lause "Omakultuur on suurim rahvuslik ehe" saanud Helmi Mäelo kaudu ajakohasema väljenduse: "Omakultuuri viljelemine on suurim rahvuslik ülesanne", nagu ta kirjutas minu 60-nda sünniaastapäeva puhul möödunud aastal.

Puudutades materjali ja väljenduse küsimust, ütleb Arnold Ilves, et on võimalik oma loomingut väljendada mitmel viisil. — Üheks vahendiks valisin savi ja hakkasin kohe esimestel kursusetundidel julgesti pihta. Tegin kursusel ettenähtust sootuks erinevaid asju. Nii mööt-meilt kui ka selliseid, mis pole sobivadki savimaterjalist teostada. Olen üritanud segada mitmesuguseid savilike, mis savi "teaduses ja saladuses" polegi lubatud. On olnud õnnestumisi ja ka ebaõnnestumisi. Mõnda õnnestunud asja näitan nüüd kui "mägikristalli". Ja mõni võibolla jääkski uskuma, kui mu südametunnistus lubaks jätta "tõe avastamata".

Peale savi on kasutatud rohkesti vanarauda, puitu, tekstiili ja isegi plasti. Viimane võimaldab teha valamise teel väga huvitavaid käsitöid.

— Aga armsaim materjal on ikkagi too vana lihtne põletatud savi, ütleb Ilves.

Tekstiilmaterjali käsitsemist kinnitavad 6-ruutmeetriline seinavaip ja ligikaudu sama suur aplikatsioon. Viimane, veel mitte lõpule viidud töö, sümboliseerib eesti vabadusvõitlust

Järg. lhk. 2.

Keraamiline kapp Taani lipu "Danebrogi" 750 a. juubeliks (vasakul) ja vanaraua-skulptuur "Ingel kuradi küüsis".

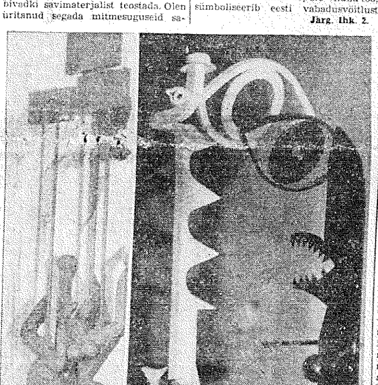
Arnold Ilvese vanarauaskulptuur "Silm silma ja hammas hamba vastu" (paremal) ning keraamiline "Homo novus" (uus inimene, vasakul).

Rootsis üksmeel ülemaailmse eesti kokkutuleku asjas

"Organiseeritud eestlaskond Rootsis pooldab üksmeelselt eestlaste üleilmset kokkutulekut Eesti Nädala nime all Kanadas 1972. a." Selline otsus tehti suuremate organisatsioonide nõupidamisel, millest võtsid osa Rootsi Eestlaste Esinduse poolt — esimees Leo Karupää ja bürooju hataja Ahti Pae, Eesti Rahvusnõukogust — Kalju Lepik, Eesti Komiteest — abiesimees Heinrich Mark, Eesti Rahvusfondist — abiesimees Renate Kaasik, Eesti Kultuuri Koondisest — Madis Üürike, Eesti Lauljaskond Rootsis esimees Joh. Aro, E. Skautlike Noorte Malevast — Richard Norvell ja Sven Hanson ning Södertälje E. Laskurklubist — Ants Paas.

Nõupidamise oli algatanud Esindus pärast vastavat pöördumist Eesti Päevade Komitee poolt Kanadast. Nõupidamist juhatas Esinduse esimees Leo Karupää, kes ühtlasi andis ülevaate senistest eeltöödest Kanadas, tutvustades muuhulgas ka ülemaailmse Eesti Nädala esialgset kava, mille kohaselt kokkutulek haaraks näitusi, kultuurilisi konverentse, erialalisi nõupidamisi, teatrietendusi, laulupidu, Eesti Mänge, rahvuskultuurilist konverentsi, ringsõite jm. Kava on koostatud mõttega, et esimene üleilme kokkutulek toimuks 23. juunist kuni 3. juulini Torontos, kusjuures ürituse kõrgpunktiks oleksid 1. ja 2. juuli, mil toimuvad laulupidu, Eesti Mängud ja rahvapidu.

Nõupidamisel arutati esimest maadevahelist suurüritust mitmest aspektist ja jõuti järgmistele seisukohtadele.

Üleilmne eestlaste kokkutulek pälvib rootsi eestlaskonna täieliku poolehoiu ja toetuse. Nõupidamisest osavõtnud keskused ja organisatsioonid on nõus oma tegevuse raami paigutama niihästi informatsiooni vahendamise kui ka organiseerimise ja ettevalmistuse igal alal, selleks, et kaasmaalased Rootsist saaksid soovikohaselt osa võtta eestlaste suurüritusest Torontos. Kokkutuleku aeg. 23. juunist—3. juulini leiti igati olevat sobiv. Avaldati soovi, et Eesti Nädalale

Järg. lhk. 2.

München valmistub juba 1972 a. olümpiamängudele. Erilise hoolega valmistatakse olümpiastaadioni jooksuradasid, mis valmistatakse Rekortan-meetodiga erimasinatega, mes asetavad kolmest kihist koosneva asfaltkunstatine segust koosneva raja, mille pealmine kiht koosneb 12 millimeetrit paksust kunstaine-filmist. See olevat kaasaja parim rajamaterjal. Pildil Rekortan-masin rada valmistamas.

Balletitantsijad KGB agentideks

NEW YORK (VES) — Mõni aeg tagasi vabadusse põgenenud nõukogude salaluure ohvitser Juri Krotkov on kirjutanud raamatu, mis peatselt ilmub pealkirja all "KGB". Ta paljastab selles Vene KGB meetodeid eriti sektoris, kus ta ise töötas, nimelt spioonide värbamise alal. Eriti drastilise näite toob ta selle kohta, kuidas omal ajal püüti N. Liidu kaastöölisteks värvata Prantsuse saadikut Moskvas Maurice Dejean'i ja sõjaväelist atasheed kol. Louis Guiband.

Krotkovi seletusel olid vene KGB tippmehed arvamisel, et saadik Dejean kui ka De Gaulle'i isiklik sõber tõuseb peatselt Prantsusmaal väga mõjukale positsioonile. Seepärast otsustati ta juba Moskvas "läbi töötada" ja värvata n.n. "mõjutsjaks agendiks". Seesugune agent ei tegele saladokumentidega ega muu tavalise spionaazhitegevusega, vaid püüab igati muuta oma riigi poliitikat selliselt, et see tooks kasu nõukogudele. Atasheest taheti teha muidugi tavaline spioon.

Agentide värbamisega tegeles KGB-a 2. osakond, mis oli selles asutuses kõige mõjuvõimsam. Sellel olid kasutada kõikvõimalikud luksused ja kasutada kõik nõukogude parimad talendid.

Meeste "läbitöötamiseks" oli KGB-l võluvate naiste kaader, kes olid KGB-s tuntud "pääsukeste" nime all. Need pidid täitma ka lõbunaiste ülesandeid, kuigi nad tegelikult olid kas teadlased, näitlejad, tõlgid või muud taolist ning sageli ka abielus.

Krotkov jutustab, et kui Prantsuse saadik seati otsustava lõksu ette, siis oli tema võrgutamiseks KGB välja kasutanud isegi Moskva rahvusvaheliselt tuntud balletitähe Maja Plissetskaja.

Lõksu prantslastele hakati seadma algul selliselt, et otsiti välja kaks "siledamat" KGB agenti, kelle üle-

Järg. lhk. 2.

USA tugevdab valmisolekut Jordaania rahutuste taustal

WASHINGTON — Seoses kodusõjaga Jordaanias, kus kuningas Husseini armeeüksused võitlevad Palestiina gerilja vastu, jätkab ka USA oma sõjalist valmisoleku tugevdamist Vahemeres. Ameerika kuues laevastik manööverdab Lähis-Ida ranniku otseses ja aktsioonivalmis on ka USA langevarjurid oma baasides Lääne-Saksamaal ja USA idarannikul. Ametlikult on juba varem märgitud, et kui olukord Jordaanias veelgi halveneb, võivad ameeriklased vahele astuda, eestätt eesmärgiga evakueerida ohutsooniis paiknevaid USA kodanikke. Washington vaatleb erilise rahutusega Süüria sekkumist Jordaania konflikti, kuigi Süüriast teatatakse, et tegemist olevat Palestiina "vabastusfrondi" üksustega.

UUDISEID... LÜHIDALT

WASHINGTON— —USA välisministeerium, State Department pole senijani kommenteerinud Washingtonis liikuvaid kuuldusi, mille kohaselt kuningas Hussein otseselt nõudis USA abi ja sõjalist interventsiooni. Seevastu toonitab State Department, et Hussein on palunud diplomaatilist tuge. Välisministeeriumi esindaja McCloskey rõhutab, et ameeriklased loodavad kriisi lahendamisele rahulike ja diplomaatiliste abinõudega. Ameeriklased märgivad ühtlasi, et seejuures oleks võimalik ka N. Liidul näidata oma head tahet, kuna venelastel oleks võibolla võimalik sundida Süüriat oma interventsiooni lõpetama. USA arvestuste kohaselt olevat Süürina saatnud Jordaaniasse vähemalt 200 tanki.

LONDON — Palestiina gerilja juhid toonitavad, et "vabastusfrontide" väed ei mõtlevatki lõpetada oma aktsioone enne kui on saavutatud totaalne võit. Ammani raadio omalt poolt aga lubab umbes 60 000 krooni suuruse tasu sellel, kes vangistab ja Jordaania võimudele üle annab geriljajuhi Georg Habashi. Viimane on otseselt vastutav ka lennukite kaaperdamiste eest, kusjuures praegugi veel viibivad vangistuses umbes 54 isikut. Habash igatahes teatas alles hiljuti, et tegemist polevat enam tavalist pantvangidega, vaid sõjavangidega. Seda sellepärast, et Inglismaa, USA ja Lääne-Saksa "pooldavad kaaperdamiste asjus Iisraeli seisukohti".

BONN— —Rootsi desarmeerimisminister, riigiõunik Alva Myrdal seletab Lääne-Saksa ajakirjale Stern antud intervjuus, et Rootsi on nõus valvama üldist desarmeerimist nii Liiduvabariigis kui ka Ida-Saksamaal. Seda muidugi eeldusel, et kord lähema aja jooksul jõutakse vastavale kokkuleppele. Proua Myrdal lisab juurde, et Rootsi on pakkunud oma teeneid Euroopas asuvate "vaatlusposide" jaoks, millised "vähendaksid" inimeste hirmu üllatusrünnakute ees". Siiamaani on umbes 30 000 eriväljaõppega rootsi sõjaväelast tegutsenud välisriikides "sõjaväepolitseidena ja vaatlejatena", märgiv Alva Myrdal. Pühapäeval antakse abielupaar Myrdalil üle Liiduvabariigi raamatukaupluste võrsiseltsi rahuauhind. Selle määramine tekitas Lääne-Saksamaal vaidlusi, kuna teatud ringkonnad väitsid, et prof. Gunnar Myrdal oli omal ajal seotud saksa ja balti interneeritute väljaandmisega N. Liidule.

TOKIO— —Jaapani välisministeeriumile lähedalseisvad ringkonnad teatavad, et Hiina arvatavasti sooritab oma järjekordse tuumarelvakatsetuse 1. oktoobril. See oleks ette nähtud Puna-Hiina asutamise aastapäeva tähistamiseks. Kuulduste kohaselt tegevat hiinlased katseid miniatuursete vesinikupommidega, milliseid on võimalik kasutada interkontinentaalsetes rakettides. Mullu sooritas Hiina kaks tuumarelvaeksperimenti. Neist oli üks maa-alune.

— Sa na rõõmsa olemisega, nagu oleksid avastanud Ameerika?

— Olen.

— ???

— Teen abinõu lennukite kaaperdamise vastu.

— ???

— Palgaku iga lennuliin omale vene lendurid ja vene kabiinimeeskonna!

Taltsilt 2 maailma rekordit

COLUMBUS, Ohio (EPL) — USA-s Columbus toimuvatel maailmameistrivõistlustel tõstmises püstitas eestlane Jaan Talts kaks uut maailmarekordit esimeses raskekaalus.

Jaan Talts saavutas kolme tõstega kokku 565 kilo, mis oli tervelt 30 kg ees järgmisest võistlejast, teiseks tulnud bulgaarlasest Kraitshevist. Surumises tuli teine maailmarekord — 200 kg. Jaan Talts tõukas 210 kg.

*

Kanadas Victorias toimunud Kanada- Rootsi ja Norra kolmikmaavõistlusel tuli 1500 meetri jooksus Ergas Leps neljandaks ajaga 3.43.9, mis on uueks eesti paguluse rekordiks. Tulemus on kümnendik sekundit parem tema oma 1964 a. saavutusest.

Jaan Taltsi edu jätkub, nüüd juba raskekaalus.

EPL 24. sept. 1970

MUUTUSETA

Rootsi rahvas valis oma esimese ühekojalise parlamendi. Ootused selle ümber olid suured, kuna uus riigipäevavalimiste süsteem sisaldab valijaskonna otsest mõju rahvaesindusele, kuna varem mitte otsesel teel valitud esimene koda ei teinud valimisbaromeetri muudatus tähendab sellega sisuliselt seda, et teoreetiliselt on nüüd valijail umbusalduse avaldamisega saavutada tõeliselt rezhiimivahetust Kantseleihoones. Kas kodanlikel erakondadel seekord õnnestub ülekaalu saada ja murda sotsiaaldemokraatide kolme aastakümne pikkune valitsuskontinuiteet, küsiti enne valimisi ja Gallupiuurimused näisid selle poole viitavat. Sotsialistidele paistis puhuvat vastutuul uue peaministri Olof Palme esimestel valimistel.

Valimispäeva ööl selgus, kui tugev on olnud see vastutuul. Juba esimestest pisiresultaatidest alates paistis see vastutuul silma, ühes kohas rohkem, teises vähem — valitsuserakond kaotas mandaate. Kui aga üldkokkuvõte oli tehtud, siis oli ilmne, et valijaskonna protest ei ole olnud küllalt tugev valitsuse kukutamiseks. Suurlinn Stockholm oli sotsialistidele sõbralikum ja see kaalus palju. Nii jäi resultaadiks, et sotsiaaldemokraadid jäävad endiselt uue riigipäeva suurimaks erakonnaks, olles umbes ühestugevused kodanlike erakondadega kokku, posti häälte lugemisel, milliste arv ulatub seekord üle 700 000, selgub lõplikult, kas üks või teine pool on ühe mandaadi võrra teisest tugevam. Mis aga on otsustav, on kommunistide üllatav edu, kellest suure lõhestatuse tõttu arvati koguni riigipäevalt väljajäämist 4-protsendilise läve mitteületamisel. Nüüd aga saavutasid nad koguni 4.9 protsenti äraantud häältest ja kindlustasid omale 17 kohta. Nende suurenemine, nagu ilmselt toimus suurelt osalt sotsiaaldemokraatide arvel, ulatus 1,8 protsendini. Kuna sotsiaaldemokraatide tagasiminek häälearvus oli tervelt 4 protsenti, siis läks kahtlemata osa sotsialistlikke valijaid üle kodanlikule poolele ja arvatavasti tsentrumerakonda, milline kasvas 4.3 protsenti ja kujunes tegelikuks valimiste võidumeheks. Võib arvata, et osa ametnikest, kes varem on sotsiaaldemokraatlikult valinud, leidsid, et sotsialistide kampaania tööliste ja ametnike võrdsustamiseks on suunatud ametnike taseme allasurumisele ja otsisid keskerakondadelt kindlamat tuge. Rahvaerakond, kel mitmel valimisel on läinud kurv allapoole, saavutas uue parteijuhi Gunnar Heléni juhtimisel mitte ainult postisioonide hoidmise, vaid ka plusseisundi, kuigi kasvuprotsent oli umbes 0.7 protsenti. See oli lootustandev liberalismile, kes on töötanud intiimselt koos valimiste võiduerakonna tsentrumiga.

Sotsiaaldemokraatide kõrval oli valimiste kaotajaks ka mõõdukas koonduserakond, endised parempoolsed, kelle valijate arv langes 3,1 protsendi võrra ja viis erakonna tema ajaloo madalaimasse positsiooni. Raske on aimata põhjusi. Muutis ju erakond nime, tõmbudes endisest konservatismist pisut keskerakondadele lähemale. Kas ta kaotas konservatiivide silmis oma profiili kui konservatiivne erakond? Mõõduka koonduserakonna kaotus võibolla väheneb pisut postihäälte lugemisel. Viimaste osas on ebakindlus suurem kui kunagi varem, sest kunagi ei ole nii palju inimesi kasutanud posti valimiseks.

Kõige peale vaatamata tuleb öelda, et valimised ei toonud seda suurt muudatust, mida peeti võimalikuks. Kodanlikud erakonnad jäävad endiselt opositsiooni ja sotsiaaldemokraadid valitsevad edasi. Olof Palme lükkas kohe tagasi tsentrumerakonna juhi Hedlundi pakkumise koondusvalitsuseks, et vältida kommunistide rolli kaalukeelena Hedlund ütles välja, et ebademokraatlik erakond selles rollis võib mõjustada riigi poliitikat negatiivselt. Sotsiaaldemokraadid on aga ilmselt otsustanud hoida võimu oma käes ja seda kommunistide abiga, kes on deklareerinud, et nad kunagi töölisvalitsust ei kukuta. Umbes taolises positsioonis ja olenevuses parlamentaarselt on sotsiaaldemokraadid olnud kord juba varemalt.

Küsimuses on muidugi, millise õppetunni valitsuspartei sai. Milliseks peetakse tagasilöögi põhjusi. Kas liiga vasakule minemises või liiga puudulikus vasakule minemises? Kas viimane ei olnud põhjuseks osa valijate tagasiminemine kommunistide juurde? On selge, et tagasilöögi põhjusi sotsiaaldemokraadid hoolega analüseerivad. Ja sellest oleneb, kas muudatusi nende poliitikas tuleb ja millises suunas. Neil on aga järgmiseks kolmeks aastaks komistuskivi olemas: nad peavad arvestama kommunistlikku kaalukeelt.

KLA

Rootsis üksmeel

Algus lk. 1

järgnev eesti skautlike noorte maailmalaager toimuks sobivalt kavandatult nelja nädala sees, kuna puhkuste pikkus Rootsist sõitjail on enamuses kuu aega.

Kava osas asuti seisukohale, et selle teostamise pearaskus mõistetavalt langeb Kanada ja USA eestlaskonnale. Täiendava jõudluse ,organiseerimine Rootsist toimub järgmiste organisatsioonide kaastegevusel:

Kultuuriline sektor — pöörduda otse Eesti Kultuuri Koondise poole,

Rahvus- ja välispoliitiline ala — Rootsi Eestlaste Esindus, Eesti Rahvusnõukogu ja Eesti Rahvusfond.

Kooli- ja haridusküsimused — Eesti Komitee.

Lauljate organiseerimine ja ettevalmistus — Eesti Lauljaskond Rootsis,

Laskesport — Södertälje Eesti Laskurklubi,

Lennureisi korraldus ja organisatsioon — Eesti Skautlike Noorte Maleva toimkond koosseisus Richard Norvell, Sven Hanson ja Taavi Triump ja revisor H. Iir.

Nõupidamisel asuti edasi seisukohale, et üleilmne kokkutulek peab kandma rahvusliku manifestatsiooni ilmet, mille väljenduseks oleks n.ö. pidustuse ja kultuuriliste impulsside kõrval ka rahvuspoliitilised nõupidamised, kus arutlusele tuleks meie rahva õiguste eest võitlemise olemus ja sisu. Samuti esitati soov, et üleilmne suurüritus mõneski seoses ka tervikuna kannaks maailma avalikusele appelleerimise iseloomu, eriti Kanada massmeediate kaudu.

Nõupidamisest osavõtnud organisatsioonid moodustavad ka edaspidiseks permanentse kogu, milline tarviduse korral üldküsimuste arutamiseks ja eriküsimuste koordineerimiseks kokku astub. Lähtekohaks edaspidistele nõupidamistele oli arusaam, et nimetatud kogusse kutsutakse juurde uusi organisatsioone millised vajalikud siit kava täitmiseks ja Eesti Nädala sisustamiseks. Põhimõtteliselt leidsid algatavad organisatsioonid, et iga koondis on teretulnud, milline tunneb huvi ja tahab ka oma panuse anda üleilmse Eesti Nädala heaks kordaminekuks.

Lennureisi korraldamiseks avaldab vastav toimkond juba lähemal ajal teate ajakirjanduses ning alustab eelregistreerimistega. Aeg-ajalt antakse informatsiooni tingimuste ja muude küsimuste kohta, mis seotud säästmise süsteemis lennuhinna tasumisega, sõiduaegade jm. kohta.

Alexejev-Sorini

Algus lk. 1

gu seda omab Nõukogude Liit, ei alusta keegi sõda.

Lisaks hajutab ju kõik kartused ka see teadmine, et me seisame sõjaliselt, ja eriti tuumarelvastuse poolest, USA ja NATO tasemel, või ületame isegi nende taseme. See tähendab, et mitte kapitalistlikud välismaad, vaid Nõukogude Liit valmistub agressiooniks, et sõja abil likvideerida kõik rivaalid ja kindlustada ilma süsteemi muutmata nõukogude oligarhiale tema praegune võim. Et Hiina pärast relvastutakse, see on ainult ettekääne oma tõeliste sihtide varjamiseks.

On loomulik, et KP klike ei täida neid nõudeid. Seda teavad ka "Leningradi programmi" autorid, sest demokratiseerimine tähendaks vahetust Kremli võimuredelil. Et võimust ei loobuta, siis tuleb demokratiseerimise eest võidelda. See ei ole mitte ainult nõukogude kodanike, vaid see on kõigi vabade inimeste ülesanne.

Lisaks näitavad Alexejev ja Sorin, kui vale on see rahva hoiak ja käitumine: "Partei ütles — peab, ja rahvas vastab — see saab nii olema." Et seda olukorda muuta, ja et demokratiseerida nõukogude süsteem, selleks nõuavad Alexejev ja Sorin oma "Leningradi programmis" avalikku protesti kõigi kodanike poolt, sest alles siis, kui praegused võimumehed põrkabad kokku rahva enamikku haarava ülestõusuga, loobuvad nad oma hullumeelsest kursist.

Ka oma Leningradi programmi muus osas Alexejev ja Sorin näitavad, et esineb sõjaoht. Nõukogude Liitu julgustavat agressiooniks lääneriikide üldine kartus ja passiivsus. Ka vajavat KP tipud sõda, et likvideerida opositsioon ning hiilida mööda kõigist lahendamata majandusküsimustest. Kui Nõukogude Liit "juba üsna varsti ei alusta sõda, siis tulevikus on see võimatu läänes toimuva tehnoloogilise arengu tõttu."

Sõja asemel näitab "Leningradi programm" Nõukogude Liidu juhtkonnale teise tee, milleks demokratiseerimine. Sellega seostub siis ka loomulikult kõigi inimõiguste taastamine, poliitiline demokraatia ja majandusreform sellel kujul, nagu seda taotles Ota Sik Tshehhoslovakkias.

EESTI VABADUS KAPITAL
POSTGIRO 25 40 50

ESTNISKA FRIHETSKAPITALET
Box 476, 101 26 Stockholm

A. Ilvese tarbekunst

Algus lk. 1

perioodide viisi. Tallinna motiividega seinavaip ristpistes on tõend kõrgetasemelisest käsitöökunstist, kuigi selle looja tagasihoidlikkus väldib enesehindamist.

— Kui palju on nõudnud tööd selline vaip?

— Ümmarguselt 260 tundi, ütleb vaiba autor. Jah, ta on pidanud täpset arvestust: töötas viis ja pool nädalat — iga päev kaheksa tundi. Kuid selle töö juures oli materjalikulu üsna väike. Ainult 80 krooni. Ilves jutustab seejuures väikese anekdoodilise kuid siiski tõsimeelse loo. Üks arusaid kaasmaalasi, saanud teada materjali hinna, teinud jalamaid ettepaneku: müügu vaip ära — saab hea hinna. Ja selleks "heaks hinnaks" oli tervenisti — 150 krooni!

Tallinna motiivid. Õigupoolest Vana-Tallinna motiivid. Neid ei esine üksnes vaibal. Neid esineb vaasidel, lambijalal, kappadel. "Imelik, et sa ei vabane Tallinnast," ütles üks rootsi kunstnik.

— Teadagi — ei vabane. Kuidas sa irdud nendest, millede keskel oled ise nooremehena kasvanud ja arenenud, kuigi ei osanud siis veel nende motiivide tähtsust hinnata sel määral kui nüüd.

Iseäranis rikas on Tallinna motiivide poolest 70 sm kõrgune põrandalambi alus, valmistatud savist ja kannab nime "Vanalinna motiivid ära kasutatud. Täiesti eri sektori Ilvese viimase aja keraamilistest töödest moodustavad Tallinna-vaasid. Aga Tallinna kõrval on kunstniku tähelepanu kiindunud ka Tartu, Narva ja Pärnu motiividesse, milled kajastavad ajaloolisi ehitusi. Seejuures on erilise tähelepanu-osaliseks saanud Tartu ülikool oma 50-nda juubeliaasta puhul väga kauni ja kunstipärase kapa näol, mis on valmistatud Hollandi valgest savist. Kappa kandvad rattad kujutavad mitmesuguseid Tartu-motiive, keskosa on kaetud ülikooli hoone fassaadidega ja kapakõrva kaunistavad sümbolid muinasjutust "Emajõe sünd". Too massiivne kapp on tõepoolest üks kaunemaid ja väärtuslikemaid E.V Tartu ülikooli poolesajandi juubelimälestusmärke.

Oma keraamiliste tööde põletamist teostab Arnold Ilves ise sellekohases elektriahjus, mis asub köögis. Köök ongi tema "keraamikatöökojaks".

Keraamilistest töödest paistavad veel eriti silma suured vaasid "Lainete tants" ja LRO-vaas. Nendest kuulub esimene sellesse aega, kui Arnold Ilves alustas oma "hobikeraamika"-kursust ABF-is. Selle vaasiga, mille valmistas väljaspool kursust, üllatas ta kursusejuhatajat. Võiks ütelda, et vaas oma lainetava ja kihava elu motiividega on üks dünaamilisemaid Ilvese loomingus. LRO-vaas, mille grasuur on suurepäraselt õnnestunud, kannab viie maailmajao ja mitmesuguste inimtüüpide motiive. See on Liitunud Rahvaste Organisatsiooni 25-ndat juubeliaastat märgitsev vaas — seega rahvusvahelise aspektiga. Muude keraamiliste tööde hulgas võiksime mainida väljatõstvalt veel Danebrogi 750. a. juubelikappa, rahvatantsumotiividega kaunistatud kappa ja valgest Hollandi savist valmistatud "Olümpiasammast" altari, olümpiarõngaste, püramiidi-, võimleja- ja salto-motiiviga.

Seda "Olümpiasammast" võiks vaadelda kui au- või mälestussamba kavandit, mis oleks rakendatav kuhugi staadioni piirkonda. Veelenam vääriks aga rakendamist, kui selleks võimalusi leiduks, kuhugi eesti vabaõhualale mälestusmärk, mille mudeli Arnold Ilves valmistas Eesti Vabariigi 50-nda juubeliaasta puhul. Selle alussamba kolmel küljel on Pätsi, Tõnissoni ja Rei reljeefid ja nende riigijuhtide sõnastused, milled on eesti poliitilises elus etendanud tähtsat osa.

Pealeselle on samba külgedel ka veel teatrimotiivid eesti hariduselu sümbolitena. Samba alusest väljub avanseeruv ratsanik mõõga ja kilbiga. See on Kalevi kojutulek põrgust, kusjuures avanseeruva tendentsiga tahetakse näidata vabaduse idee avardumist.

Erilise käsitööliigi moodustavad vanaraua osadest kombineeritud ja kokkukeevitatud esemed. Nendes töödes, nagu paljudes muudeski, ilmneb sümbolismi, eriti on aga silmatorkav ideederikkus ja ka modernsus. Ilves ütleb, et talle meeldivat väga "tuhnida" vanaraua-hunnikus, kusjuures tekkivat sageli ka idee.

— Vanaraua-hunnikust leidsin, näiteks, rauatüki, mis meenutas kuidagi vanakuradi kapja ja jalga. Ja siis küpses ka kohe idee ning teostus vahetult ka selle rakendamine. Siin see on.

Ilves osutab kaksikfiguurile, mis kannab ka kaksiknime: "Ingel kuradi küüsis" ehk "Murtud tiib". Nõnda on vanast rauast tekkinud "skrotkunst", vanarauakunst, nagu näiteks "Kuulitõukaja", kus kuul asendab ühtlasi tõukaja pead (kah mõneti sümboolne) või pärissümboolne ja humoristlik "Homo novus" (uus inimene), mis kujutab tuleviku perekonda, kus päid asendavad plakatid väljavenitatud kaelte otsas, ühed väljasirutatud käed rusikas, teised hoidmas Mao "väikest punast".

Siis "Tüdrukud pallidega", "Poiss jalgpalliga", "Tsirkus" ja abstraktne "Silm silma ja hammas hamba vastu". Selle töö kontrastsust on autor mitmetahuliselt esile tõstnud: vastandvärvid must ja valge, rusikad löögivalmis, kummagi poole kontrastne asend jne. Lihtne kuid mitmeti jutustav töö.

Vanarauakunstis on Arnold Ilves kasutanud ka piibliaineid. Nagu näiteks "Salamoni laul" Vanast testamendist. Selle kuju alussambaks on Egiptusest pärinev Egnatoni "Päikese hümn", millel seisab Salomon ühe oma naise, lüüra ja Salomoni õega. Kompositsiooni idee on moodsalt ja leidlikult lahendatud. Töö tõstub eriti hästi esile valguses, kus vari pääseb domineerima. Autor näib ka ise olevat mainitud tööga väga rahul.

"Sparta ja Ateen" sisaldab "vaimu ja võimu" idee, mis pärineb antiikaja Kreekast. Vaimu sümboliseerib käsi laternaga, võimu käsi mõõgaga.

— Selle idee rakendamisel olen sattunud õigupoolest raskuse ette, jutustab Ilves. — Olen proovinud mitmet lahendusmoodust. Praegusel kujul töö mulle ei meeldi ja nõnda on lõpplahendus ikka veel leidmata. Idee lahendamine on ju alati omaette probleem, iseäranis veel siis, kui see sisaldab parallelismi.

Eri "peatükki" Arnold Ilvese produktsioonis moodustavad eesti skautlusele pühendatud käsitööd, nagu suurlaagrite puhul mälestusmärgid laagrijuhtidele ja teistele silmapaistvaile tegelastele. "Koguja" suurlaagri puhul olid nendeks sellekohased pronkskirved ja mälestusmärk tekstiga "Kuulake koguja kutset!" Skautide 50. a. juubeliks oli kunstipäraselt väljatöötatud tootem, gaidide 50. a. juubeliks suures formaadis gaidi vöörihm, mille juure kuuluvad pannal "Ühendaja" suurlaagri motiiviga ja seniste nelja maailmalaagri suurendatud märgid.

Kõigist nendest on siiski väljaspool skautlust meie muidu PR-üleohtruses väga vähe kuulda olnud.

Arnold Ilvese kinstkäsitöö-kogulooming hõlmab seni ümmarguselt 100 tööd, lisaks veel maalingud. Jah, maalimistki on ta harrastanud. Tööde looja ütleb ise, et "kodus ei ole kõige tähtsam mitte mööbel, vaid kunstilooming ja käsitöö. Kodukaunistamine rakenduskunstiga sisaldab endas ilusa mõtte."

Jääb vaid soovida, et Arnold Ilvese rakenduskunst pääseks avaliku näituse kaudu pälvima senisest suuremat tähelepanu — iseäranis kaasmaalaste poolt.

MR.

Lugeja kirjutab

Õpilasühing "TAIM"

V. a. EPL toimetus! — Heinrich Laretei raamatus "Saatuse mängukanniks", lk. 22 leidub alljärgnev lõige Pärnu Poeglaste gymnaasiumi suure eesti-ajaloolise tähtsusega põrandaalusel (?) õpilasühing "Taime" tegevuse ja koosseisu kohta:

"Pärnu gymnaasiumi erakorraliselt liberaalne vaim oli kindlasti inspiratsiooniallikaks ka õpilaste poliitilisele tegevusele, mis oli koondunud peamiselt õpilaste põrandaaluse organisatsiooni "Taim" juurde. "Taimel oli võrdlemisi rikkalik raamatukogu, mis sisaldas suure hulga Venemaal keelatud kirjandust. Karl Marxi sotsialistlikud ideed olid tunginud ka Venemaale ja olid nakatanud ka meie koolinoorsugu. "Taime" koosseisus domineerisidki sotsialistid-revolutsionäärid, kelledest paljud läksid iseseisvuse ajal üle teistesse erakondadesse, ka äärmistesse parempoolsetesse, nagu K. Päts, J. Teemant, H. Oidermaa, J. Holberg jne. Osa jäi siiski truuks sotsialismile, nagu Vares-Barbarus, J. Semper jt. Olin vaid õige lühikest aega "Taime" liige", märgib H. Laretei enda kohta, "sest minul puudus tol ajal igasugune huvi poliitiliste ja ühiskondlikkude küsimuste vastu". Edasi ütleb H. Laretei: "Võib arvata, et kooli liberaalne õhkkond ja "Taimes" toimunud poliitiline tegevus olid põhjuseks et väikesest Pärnu linnast tuli suhteliselt suur hulk juhtivaid poliitilisi tegelasi iseseisvas Eestis, nagu Konstantin Päts, Jaan Teemant, Jüri Vilms, Julius Seljamaa, Tõnis Kalbus, Anton Teetsov, Nikolai Talts, Juhan Kukk, Hans Oidermaa, Juhan Holberg, Oskar Kask, Jaan Piiskar jt." Nõnda H. Laretei.

Nende ridade kirjutajale on saabunud üks seisukohavõtt nende ajalooliste mälestuste kohta ühelt omaaegselt (1920-ndate aastate alguse) "Taime" juhtivalt tegelaselt; kes praegu ei viibi vabaduses, ta hindab:

"H. Laretei kirjutus on küll väga vildak. "Taime" liikmed pole kunagi olnud K. Päts ja J. Teemant. "Taim" asutati alles 1904, siis olid viimased juba Tallinnas suured tegelased. Ka J. Seljamaa, T. Kalbus, J. Kukk ja J. Piiskar pole kunagi "Taime" liikmed olnud." Edasi märgib sama tegelane: "Taim" asutati 31.8.1904 — kes ta asutajad olid, ei ole mul kahjuks täpselt teada, kuid vist: Hugo Kuusner, Jüri Vilms ja Bernhard Linde. Kuusner rääkis mulle, et Jüri Vilms pole kunagi "Taime" esimees olnud, kuid tema ise on vist kord olnud. Politsei haarangute kartusel on kogu "Taime" arhiiv kaduma läinud, oli säilinud vaid üks protokolli raamat Jüri Uluotsa ajast, mille mina kui arhiivi viimne hoidja ka pidin politseile üle andma. Lühikest aega oli "Taime" esimeheks fil. dr. Theodor Künnapas, kes elab Rootsis, samuti olid liikmed adv. Elmar Käige (Norrköpingis), J. Holberg ja H. Laretei. Edasi on "Taime" liikmed olnud mitmed "Jürid": Jüri Vilms, teine, suur-Jüri (J. Uluots), kes suri Rootsis, siis veel kaks "väiksemat Jürit" — "Junnu Jüri" (Soontak, tapeti sakslaste poolt 1941) ja "Jaagupi Jüri" — Andreller, kes on veel elus".

Nõnda kirjutab omaaegne "Taime" juhatusliige ja arhiivihoidja okup. Eestist. Kas ei ole taoline H. Laretei ajalookirjutamine kahetsusväärne ja koguni kahjulik? Milleks on vaja välja tulla ekslike andmetega ühe Eesti iseseisvustamise, Pärnu Poeglastegymnaasiumi õpilasühing "Taime" kohta ning selle tegevust ja koosseisu näidata vääras valguses? Kas ei oleks olnud kohasem hoopiski vaikida, kui täpsed andmed puuduvad ning mälu hakkab vingerpussi mängima. H. Laretei mälestuste üleskirjutajal, resp. redigeerijal oleks aga kindalsti tulnud neid andmeid "Taime" kohta selle (pool-salajase) Pärnu õpilasühingu Rootsis viibivate juhtivate tegelaste juures kontrollida.

ILMAR ARENS

Kohalik elu

GÖTEBORG

Sügispidu

Göteborgi Eesti Maja klubi korraldab 3. oktoobril oma liikmetele ja nende külalistele traditsioonilise sügispeo. Pidu toimub Eesti Majas algusega kell 19.00. Kuna ruumide tõttu on osavõtt piiratud, siis teatage sellest hiljemalt kolmapäeval, 30. sept. hr. Pärnale, telefon 27 36 42. Teretulemast!

JUHATUS

● **Dr. chem. Hemo Luts, kes töötab keemia õppejõuna Eastern Kentucky Universitys, Richmondis, Ky. viibib praegu Euroopareisil. Asjatoimetused viisid ta Hispaaniasse. Sealt siirdus ta puhkuseks Shveitsi, külastades pärast seda Saksamaal elunevat õde. Ta saabus tagasi koju septembri alguosas.**

Göteborgi Eesti Seltsi juubeli-pidu laupäeval

GÖTEBORG (EPL) — Göteborgi Eesti Selts pühitseb käesoleva nädala laupäeval, 26. septembril oma 25-nda tegevusaasta juubelit. Sellekohane pidulik koosviimine korraldatakse Gamlestadi Medborgarhusis ja see algab seltsi esimehe Evald Lilleste avasõnaga kell 19.

Pidukõne peab Eesti Päevalehe peatoimetaja Juhan Kokla. Peo kavas on peale ametliku osa sõnalis-muusikalisi ettekandeid. Seejuures on kaastegevad sopran Ida Loo-Talvari, pianist Hilja Saarne, näitlejatar Tiiu Haamer ja seltsi näiteringi liikmeid.

Göteborgi Eesti Selts on möödunud 25 aasta jooksul teeninud sihija järjekindlalt kohalikku eesti ühiskonda oma kultuurilise ja kasvatusliku tööga, kusjuures pole olnud märgata selliseid kõikumisi, milled oleksid jätnud lõhenevaid jälgi seltsi tegevusradadele. Teadagi oli algusaastail ka rahutuid ja rabelevaid otsinguid ja ka mõnesid tendentslikke tatolusi. Kuid need taltusid peagi uute isikute esilekerkimisega seltsi töömaile. Nõnda on seltsi elu kahe viimase aastakümne jooksul kulgenud rahulikult ja võngeteta. Võib-olla isegi liig rahulikult, nii et võiks karta stagneerumise ohu kaasnemist. Loodetavasti seda siiski ei juhtu, kuna uude veerandsajandisse siirdumisel võib loota ja eeldada ka uute tegevuspuhangute tekkimist. Göteborgi Eesti Seltsil on õnnestunud säilitada oma liikmete arvu, mis on 300 lähedal. See on heaks tagatiseks tegevuse viljastamisel ja elustamisel.

Seni on seltsi vaimset tegevust esindanud silmapaistvalt näitering, millise tegevus on ulatunud üle Göteborgi piiride teistesse Rootsi linnadesse ja Rootsist väljaspoolegi — Saksamaale. Seltsi noorsookasvatuslikku tegevust esindab omakorda lastesuvekodu "Valgeranna" Peale mainitud tegevusalade rikastavad seltsi elu nais-, bridzhi ja spordiring. Üldrahvuslikes üritustes on Göteborgi Eesti Selts oma esindajate kaudu alati osastunud ja neid ka majanduslikult toetanud. Samuti tuleb seltsi osadusele Göteborgi Eesti Maja teokssaamisel anda väärikas tunnustus.

Oma suvepidude korraldamisega on GES jätkanud seda rahvuslikku traditsiooni, mis kodumaal eksisteeris mitmesuguste vabaõhuürituste näol. Käesoleval aastal asendab suvepidu eelolev juubeli-koosviibimine. Selle tähtsuslik seisund õigustab elavat osavõttu ja ka osutust, et eestlased Göteborgis hindavad seda tööd ja panust, mille tulemuseks on 25-aastane üha eestluse huvides töötav organisatsioon.

MR

● **Canberras, Austraalias tähistas 85-a. sünnipäeva Gustav Vilumets. Canberra vanimaks eestlaseks on Aleksander Parvel, kes septembris saab 88 aastaseks. 80-nda piirist on Canberras üle astunud veel prouad M. Kopp, M. Pagarev, E. Koplimäe ja A. Naaris.**

Inglismaa Euroopa poliitika probleeme

LONDON (ME) — Kui viiekümnendate aastate keskpaiku Euroopas tekkis mõte ühisturu (Euroopa Majandusliidu ehk EEC loomiseks, keeldus Inglismaa kui "maailmariik" kaasatöötamast selles organisatsioonis. Hiljem, kui ka Inglismaal veenduti, et endist "maailmariiki" esindab veel ainult kuningakoda, takistas Prantsusmaa Inglismaa kui "majandusliku äbariku" astumist EEC-sse.

Küsitlus, mis teostati EEC riikides ja Inglismaal, näitas, et Inglismaa astumist EEC-sse soovib 69 prots. sakslastest (vastu: 7 prots.), 63 prots. belglastest (vastu: 8 prots.), 66 prots. prantslastest (vastu: 11 prots.), 79 prots. hollandlastest (vastu: 8 prots.), 51 prots. itaallastest (vastu: 9 prots.), ja 70 prots. luxemburglastest (vastu: 6 prots.). See tähendab, et EEC rahvastik loeb ka Inglismaa kuuluvaks Euroopasse. Ühtlasi näitab see küsitlus, et Euroopa vajab Inglismaad.

Üllatav on see, et EEC-sse astumise vastu on inglased ise. Mitte poliitikud ja poliitilised erakonnad, vaid rahvas. Küsitlus näitas, et EEC-sse astumist pooldab ainult 19 prots. rahvast, vastu on 64 protsenti. EEC riikide poliitikud loodavad, et Euroopa ühisturu süsteem (nende riikide majanduslik ühinemine) võimaldab ehk kord ka Euroopa riikide poliitilise ühinemise (Euroopa Uniooni loomise). See on nüüd ka peamine ajend selleks, et ka Inglismaa poliitiline rinne soovib astuda EEC-sse, ja vaatamata sellele, et Inglismaal kõik põllumajanduslikud saadused kallinevad 18—26 prots. võrra. Lisaks hakkab EEC-sse astumine ka muidu koormama Inglismaa majandust, sest igal ühisturu liikmel tuleb maksta EEC kassasse iga aasta 150—670 miljonit naela.

Peamiseks raskuseks Inglismaa liitumisel Euroopa ühisturu süsteemi on agraar-probleemid. Seni importis Inglismaa kõiki agraarsaadusi maailmaturul kehtivate hindadega. EEC-sse astumine muudab mitte ainult ekspordi-impordi suunda, vaid ka kõiki kaupade hindu. Keskmiselt on Euroopa ühisturul kõigi põllumajandussaaduste hinnad umbes 20 prots. võrra kõrgemad kui maailmaturul. Lisaks on kulukas ka EEC haldus. Praegu on EEC teenistuses üle 8000 isiku. Kui teostatakse EEC laiendamine, tõuseb teenistujate arv üle 10 000.

Inglismaa astumist EEC-sse pooldab ja toetab Briti tööstus, sest siis suureneb Inglismaa siseturg Euroopa ühisturu näol praeguselt 50 miljonilt tarbijalt 300 miljonile. Ka tõuseb siis Inglismaa sotsiaalprodukti juurdekasv aastas praeguselt 2,5 protsendilt keskmiselt 4 protsendile.

Inglismaa vastuvõtmist EEC-sse nõuab kategooriliselt Holland. Ka suunib seda USA lahkumine Euroopast. See võib toimuda järgneva kümne aasta jooksul. Kui see sünnib, peab EEC astuma NATO asemele. Nii saaks siis EEC-st ka Euroopa militaar-poliitiline ühendaja.

Kaubavahetus EEC riikide vahel toimub juba praegu tollivabalt. See tähendab: EEC riikide kaubavahetust käsitletakse kui kaubavahetust siseturul. Lisaks on nüüd kavas ka vääringu-uniooni loomine. Tähtajana esineb 1. jaanuar 1980. aastal. Sellest ajast peale teostatakse kõik arvestused juba Euroopa dollarites. See on nn. euro-dollar, mis võrdsuse alusel ühendab kõigi Euroopa riikide vääringud. See tähendab siis ka majanduslikku, mida ennekõike vajab Inglismaa oma naela stabiliseerimiseks.

Koos Inglismaaga soovivad EEC-sse astuda veel Taani, Norra ja Iiri. Kui see teostub, laineb EEC koosseis kuuelt riigilt kümnele. Lisaks tulevad siis lahendada ka Shveitsi, Austria, Rootsi ja Portugali majanduslikud probleemid ning leida moodus, et liita ka need riigid Euroopa ühisturu süsteemi.

Inglismaal suhtub kõige eitavamalt EEC-sse Shotimaa, kus EEC-sse astumist pooldab ainult 15 prots. rahvastikust (vastu: 67 prots). Põhja-Kesk- ja Lõuna-Inglismaa osas on need protsent-arvud vastavalt 16,16 ja 23 (vastu) 65, 64 ja 59 prots.). Ka näitab küsitluse analüüs, et EEC-sse astumise peamised pooldajad on ülemkihti kuuluvad isikud (poolt: 35 prots., vastu: 51 prots.). Keskklassis on need protsent-arvud: poolt 22, vastu 61, kuna sotsiaalne alamkiht (ehk nn. lihtrahvas) suhtub küsimusse kõige eitavamalt (poolt: 11 prots. vastu 65 prots.).

Balletitantsijad

Algus lk. 1

sandeks jäi saadiku ja atashee abikaasade võrgutamine. Üheks nendest oli Krotkov. "Lõbusad Moskva poisid" viidi osavalt noorevõitu daamidega kokku. Varsti tegid prantslannad — ilma oma meesteta — poistega juba paadisõite. KGB-mehed esinesid süütute elukutsete all ja kostitasid daame rikkalikult KGB poolt igast maailmanurgast väljatellitud hea ja paremaga. Et nii noored poisid omavad juba isiklikke mootorpaate, autosid ja luksusvillasid, selle üle ei osanud naiivsed prantslannad imestadagi.

Paadisõitudele järgnesid kohtumised Moskvas ja varsti olid prantslannad Venemaast niivõrd võlutud, et ei vajanudki enam mingit lisapropagandat.

Krotkov üleb küll gentlemanlikult, et prouadega polevat tegelikult midagi juhtunud, kuid asjade arengkäik ei näi sellele just vastavat.

Peatselt hakati saadikut võluma KGB poolt väljapandud tõlkide ja "seltskonnadaamidega". Juba 50-dates aastates saadik ei suutnud võludele vastu panna ja nii juhtus, et kaks mornide nägudega KGB-meest tabasid ta kord ühe moskvalanna voodist. Üks KGB-meestest esines võrgutatu abielumehena. Pärast parajat nahatäit (löögi arme ei tohtinud järele jätta) visati saadik välja ja ähvardati kohtuga.

"Petetud abielumees" lubas kogu maailmale teatavaks teha "milline siga on Prantsuse vabariigi saadik". Abielurikkumine toimus KGB n.n. "topelt-korteris": ühes toas viibisid armastajad, teises KGB mehed helliaparaatide ja kaameratega...

Vahepeal oli saadikuga sõlminud sõpruse üks KGB juhtivaid mehi, kelle juurde saadik läks abi otsima. Saadik oli nüüd KGB peos ja teda hakati ette valmistama tulevasteks reeturiülesanneteks. Krotkov ütleb, et tema põgenemine tõmbas plaanidest siiski kriipsu läbi, sest ameeriklased ja inglased informeerisid asjast ka De Gaulle'i. Pealegi hindas KGB saadikut üle — ta poleks iialgi Prantsusmaal mingile eriti mõjuvale kohale saanud.

Kurvemeni lõppes aga KGB mäng atasheega. Ka tema oli lasknud end ühel "pääsukesel" võluda, kuid nähes, et on sattunud lõksu, laskis ta endale kuuli pähe.

Leinateateid

Elvas suri 9. septembril Ester Marta Arro, n-na Põld, sünd. 10 sept. 1921 Tartus.

Elvas suri 3 juulil Taavet Hendrikson, sünd. a. 1886 Tartumaal.

Püssis suri 9. septembril Bernhard Kriisa, sünd. 6. sept. 1914 Virumaal.

Torontos suri 8. septembeil Brois Palango, sünd. 30. mail 1903 Tallinnas.

Baltimores, USA-s suri 13. septembril George Rosenblatt, sünd. 28. dets. 1896 Olustveres.

Newpostis, USA-s suri 13. septembril Maria Riis, sünd, 5 apr. 1888 Tori Riisal.

Baltimores suri 27. augustil Urbe Maret Saral, n-na Põder, sünd. 25. märtsil 1923 Valgas.

Grand Rapids'is, USA-s suri 10. septembril Minna Helene Kirsipuu.

Silver Springis, USA-s suri 6. septembril Liisa Pojo, sünd. 10. veebr. 1872 Valgas.

Eestlane mõrva tunnistaja

NEW YORK (VES) — Nassau maakonna kohtus Long Islandil algas ärimehena New Yorgis töötava ja Merrickus, Long Islandil eluneva Jay T. Poblineri protsess tema naise Brenda surmamises püstolilaskudega. Üheks peatunnistajaks on eestlasest sotsioloog Illis Jürisson, kes oli Poblineri ülikoolisõber ja oli ööd Poblinerite majas kui mõrtsukatöö aset leidis.

Illis Jürissoni vastu mingit kahtlustust seoses selle mõrvalooga ei ole. Kaebealune Jay T. Pobliner on vabaduses doll. 150 000-lise tagatise vastu.

Süüdistusprotsess Pbolineri vastu algas juba kord varemini, kuid siis kohtunik katkestas asjaarutuse kui selgus, et keegi isik oli Pbolineri isale teinud ettepaneku, et kui viimane maksab doll. 6 000, siis üks vandemeestest hääletab õigeksmõistmise poolt ja sellega takistab zhüriil süüdimõistva otsuse tegemist.

Peale Illis Jürissoni toob prokurör teise tähtsamatunnistajana välja kellegi naabruses eluneva naisisiku, kellega Pobliner olevat olnud intiimvahekorras. Süüdistaja väidab, et teine naine oli Poblineril põhjuseks oma naise kõrvaldamiseks.

● **Tööministeeriumi andmeil tõusis töötute protsent augustikuus kõrgeimale tasemele 1961.a. sügisest saadik: tööta oli 4,2 miljonit isikut, mis moodustab 5,1 prots. ameerika rahva töövõimelistest liikmetest.**

†

Armast sõpra

Gustav Kull'i

† 1944 Nynäshamnis, Rootsis

leinab kurbuses,

RIHO HALLAS

Hindrek Lainla't

mälestab esimesel surma aastapäeval 25. septembril.

LESK

Juba muru katab kalmu,
Ei iial mata mälestust.